

שתיות פעולה

שתיות הפעולה בקהלוי

57. טרם סיימנו את פרשת יהודי קלוז', סיימנו לעיל (פסקה 14) כמה עובדות יסוד שהוכחו בוגע לקלוז', ונזכיר כאן רק בראשי פרקים:

א) הטיעת קרבנות הגירוש ע"י שמוות קיניר-מייזו;

ב) הפצת השמואה הכווצבת ע"י יהודים, ואשוורה — אישור מפורש ואישור שבשתיקה וחוסר הכחשה — ע"י ראשי הציבור היהודי;

ג) חוסר התנגדות והפרעה מצד הקרבנות כתוצאה מהטעיתם;

ד) חוסר בריחת הקרבנות כתוצאה מהטעיתם, והפטקה הבריאותת המאורגנת לרומניה ע"י ועדת ההצלה המקומית ללא סיבות מספיקות;

ה) העובדה שכל האחראים לתופעות השליליות הנ"ל נבללו במשלו ברגן-בלון;

על יסוד האמור בפסקה 50 אפשר להוסיף לסיכום זה עוד נקודה אחת, והיא:

ו) ריכוז פעילותם ותשומת לבם של עסקני קלוז' בעניין הצלה המיווחסים.

את השאלה אם קיים קשר בין התופעות השונות הנ"ל, או אם העובדה (ה) היא תוצאה של מקרה, השאירנו בזמנו פתוחה. הגיע הזמן לחתם תשובה עליה.

מיום ש' הביא למנהיגי קלוז' את חכנית הצלה המיווחסים (3.5) נתפלגה קהילתית זו פילוג עמוק — אם כי אולי בתחילת סתיו מן העין — לשני מחנות: מחנה „המיוחסים“, שהכיל את משפחות המנהיגים, העסוקנים הציוניים העיקריים, קרוביו של ק' ועוד אי-אלו מיוחסים — מכאן; ומחנה „עמך“, שהכיל את כל יתר 18,000 היהודים — מכאן. המנהגה הגדול נועד להshedrah, הקטן — להצלחה. אותו שליטון רשות שגורר כליה עלי העם, הוא שהבטיח להציל את המנהיגים. זהות הגורל של העם ומנהיגיו בטללה.

מבחינה אובייקטיבית הפרידה תחום בין שני המהנות הנ"ל, וכל האינטראטים החיוניים שלהם היו מנוגדים זה זה. מלחמת המיווחסים — כמו כן, המנזה עלי תכנית ההצלחה — הייתה מעוניין למען הצלתו, ביחסים טובים או לפחות תקינים עם הנאצים. מכאן נבע אינטראט אובייקטיבי חזק של המנהיגים בקיים השקט בגיוטו, בצדוקות השליטון, בא-הפרעת הסדר הציבורי, בחוסר התנגדות היהודים להשלמת הגירוש, הייל, קיניר-מייזו". המנהיגים, שהצליחו נדחתה ע"י הנאצים עד להשלמת הגירוש, היו אחראים כלפי הנאצים לא רק להתקנותיהם הם, אלא ערכו למעשהamusah בחיהם — כתוצאה מתולותם בהצלחה הנאצית — להתשבי הגיטו בתקופת הגירוש.

משחו מן האמת הוואת מבצץ גם מעודתו הסופית של ק' (פסקה 53), בה אמר בוגנע לחותנו וחברינו בקהלו:

„יתכן שהיו חששות בלבם שזה עלול להיות מסוכן בשביבם להפיז
שמעות ברבים, שייעשו אותם אחרים על גורלם של יתר היהודים.“

מחנה המיווחסים לא עמד להרוויח, מאומה והיה עלול להפסיק את הכל ע"י כל נסיוון היהודי להפריע לבצע תכנית הנאצים, להפר את פקודות השלטון או להכחיש את הודיעותיו הרשמי ובלתי רשמי. תכנית הצלת המיווחסים גרמה לכך שהאינטראס האובייקטיבי של המנהיגים עלה בקנה אחד עם האינטראס הנאצי.

האינטראס האובייקטיבי של מחנה העם היה הפוך. קיום השקט בגיטו, ציות לפקודות השלטון, חוסר הכחשת ההודעות הכווצות, חוסר ארגון הברירה וחוסר התנגדות לגורושים — הם הם שישינו בידי האויב להביא את הרוב הגדול של יהודי קלוז' ביעילות מלאה לתאי הגזים. הסיכוי האמתי היחיד לכל אחד מ-18,000 הנדונים למוות היה בברירות, בהתנגדות, בהפרעה לפעולות הנאצים; להם לא היה מה להפסיק, וכי שהיה בר מול היה עשוי להציג את חייו ע"י פעולות מסווג זה. אי אפשר לקבוע כמה מהם היו ניצלים ע"י פעולות מסווג זה, אעפ"י שניתן להעיריך שלאנשים יכולו להנצל ע"י בריתה מאורגנת בלבד. העיקר החשוב כאן הוא כי חשבון הנפש האמתי של כל אחד מ-18,000 הנדונים למוות (אילו רק ידע את האמת) היה שונה מכך מהשבעו הנפש של 388 המועמדים להצלת, וכי האינטראסים החינויים של שני המהנות התנגדו התנשאות גמורא.

תכנית הצלת המיווחסים יצאה לאמתו של דבר שתוף אינטראסים אובייקטיבי בין הנאצים, ק' ומתחנה המיווחסים מצד אחד, ונגוד אינטראסים אובייקטיבי בין שלושת הגורמים הללו לבין מחנה העם מצד שני, ההזיה אהידיה של יהודי קלוז' נגד האויב המשותף נשברה, ובמקרה באח חלוקת אינטראסים יסודית, שהפרידה בין מחנה הקרבנות מזו לבין הרוצחים ומהנה התלויים בהם מזו. משותף אינטראסים עד לשותוף פעולה עם הנאצים היה אך פסיעה אותה.

תכנית הצלת המיווחסים עשתה את מנגי היהודיים בקהלו, וכן בכל קהילה שאליה הגיעו רשיותו של ק', מעוניינים ברכזונם הטוב של הנאצים ותוליהם בחסדם, באותו האופן ש' וברוי וודתו נעשו ע"י תכנית הצלת המשוחפת עם הנאצים מעוניינים ותולאים בחסדם. יתרה מזו: עניינם של הנציגים — שלא כענן המציגים — בחכנית זו היה עניין של פקוות נפש ממש. בשעת פקוות נפש קיצוני זה לכל ולפרט היה קשה מאד לאדם מישראל לעמוד בפני הפטוי החזק להצלת את נפשו ואת כל בני משפחתו בעורת הנאצים, שהוגשה לו במוגרת „מפעל ציוני“. בוודאי לא רבים הגיעו

למיידתו של הרב ויס מדבריצין, אשר בהכללו בעל כrho במשלוח המיויחסים בקש להשאר אצל בני קהילתו וללכט יחד אתכם לכל מקום אשר יובלו — ושותפה לתשובהו של אותו קצין הונגרי הממונה על בזוע הפעולה: „מאימתי שואלים יהודים עם מי ולאן הוא וווצה ללבת ?“

מנהיגי קלוז' לא היו גברים ולא עמדו בפיטוי החזק שהופעל עליהם ע"י חכנית הצללה המשותפת של ק' והנאצים. חכנית זו פעלła על מנהגה המיויחסים מן שוחד קבוצי, שהביאם למעשה, בין אם הרגישו בכך ובין אם לא הרגישו, לידי שתוף פעולה עם הנאצים. שתוף פעולה זה התבטא בכל התופעות השליליות הנזכרות לעיל: הפצת שמועות קייר-מייזו הכוזהה ע"י יהודים, כגון בלש וכוהני, אחד מהם מנהיגים, ואחד מהם יהודי פשוט, ציוני מן השורה, שבכללם עם משפחתו בראשית „המיויחסים“; אישור בכנות השמואה הנל ע"י דנציג, מנהיג המנהיגים, לפרייפילד, מנהגה העם, בלי כל בדיקה של מהימנות מקור השמואה ע"י דנציג לפני אשויה; וחוסר הבחשת השמואה ברבים ע"י פישר ויתר חברי מועצת היהודים, שאת שמה נשא כוהני בפיו בהפצחת השמואה; וחוסר הבחשת השמאות ברבים ע"י הרמן ודרציג, אף אחורי שנוכחו לדעת שהוא הודהה לגיטו ע"י סוכני הנאצים כדי לרמות את היהודים בוגוע לכיוון הרכבות; ריכזו פעילותם ומושמתם לבם של המנהיגים במשך כל תקופה הגיטו והגירוש בענין הצללה המיויחסים, והפטקה הכרירה המאורגנת ע"י ועדת ההצללה המקומית (דנציג) במשך כל התקופה המכרצה, החל מבקרו של ק. השוויד יעוז עני חכמים ויסלח דברי צדיקים; על כן לא יפלא הדבר שכנות גירוש מנהגה העם (18,000 תושבי הגיטו) לאושבין, „לא עלתה על תודעתו“ של הרמן, ושדנציג לא ראה את אפשרויות הבריתה המאורגנת שהו עשויה להציג אלף מושווא. באמצעות שתוף פעולה פועל, וסביל זה של מנהיגי היהודים ויתר „המיויחסם“ הצליחו תאנצים לשתק את הבריתה, להרצע ולהטעות את תושבי הגיטו בשמועות שקר, למנוע כל הפרעה או התנגדות אפשרית לבזוע הגירוש ולהעלוות את קרובנותיהם ברכזונות הטוב על רכבות אוושבץ, וכך לטבח יובלו. הצללה המיויחסים סייעה בידי תאנצים לגרש ולהשמיד את רוב היהודי קלוז'.

במאמרו „בכף הkulع“ (ע' 416 בספר „מגן בסתר“), הוצאה בספרים של הסוכנות היהודית — מוצג מ') מספרו יואל פלגי (חשווה גם עדותה, ע' 402, 428) שבפגישתו עם ק' בבודפשט ביוני 1944, טרם הסתומים תחילה הגירוש הוטוטלי, שמע מפני של ק'

את הדברים הבאים: —

„הוא ספר על הדברים הנעים כאן שישמו את שער. מאות אלפי יהודים הילכו שולח אחורי דברי מנהיגיהם, שהבטיחו כי לוחמים אותם ימוננות עבדה בחור גבולות הונגריה ובתנאים טובים. מנהיגים אלה ידעו היטב את הגורל הצפוי לנלקחים, אך קו בדרך ואת למלט את נפשם הם, וכך הילכה יהדות הונגריה לטבח ללא להרים אפילו קול מהאה.“

אינני יודע אם הסיכום הנ"ל משקף כהלה את דעתו של ק', כפי שבוטאה באותו זמן, ואין בדברים הנ"ל כשלעצמם ממשום הוכחה במשפט זה. אבל ההוכחות המפורטוות שנשמעו במשפט זה על מסיבות גירושם של יהודי קלוז' (ובן נודורוד) מביאות למסקנה דומה, אם כי פחות קיזוניות במקצת: לא תבהיר כי „מנהיגים אלה ידעו ויתבעו את הגורל הצפוי לנקלחים“, אלא שרובם ידעו אותו למחצה, לשוליש ולביער. לגבי כוח הפטורי של תכנית החילאה אין נפקא מינה: די היה בידיעות החלקיים ובבחשותם הכבדים שהיו למנהיגי קלוז' בוגרים לגורלם המגורשים („תודעת סבנה, לא מודעתה המשמדה“, עדות הרמן, ע' 382). כדי שיידאו בתכנית „הממשלה המיוודד“ של ק', בין אם תהיה זו „עליה לא"י“ או הגירה לארץ ניטרלית, משומם הצלחה מסכנה חמורה וכי רשותה תכנית זו, שבוצעה היה כולם תלוי בחסדי הנאצים, תשפיע עליהם בכיוון לשטוף פועלות אדרבת, לפי שורב בני האדם אינם רשיעים גמוריהם ולא צדיקים גמורים, נוכח היה להם לנאים להביא את מנהיגי היהודים לידי שטוף פועלות, כאשר הגורל הצפוי לאחיהם אינו ידוע להם בבירור, מאשר להפן.

אחריות ק' לשטוף הפעולה בקלוז'

58. האם ובאיזה מידת אחראי ק' לשטוף הפעולה של מנהיגי קלוז' עם הנאצים? האם, ואם כן — מדווקא ק' לכשלונם של מנהיגי קלוז'?

א. אחריותו לתופר ארגון הבריחה

nbror את השאלה מחלוקת ביחס לאחד ההצלונות האבוליטים של מנהיגי קלוז', המהווה חלק מהתמונת הכללית של שטוף פועלות בעיר זו — הפטוקת הבריחה המאורגנת [פסקה 14 (ד)]. ק' היה ראש ועדת החילאה היהודית בבודפשט, שאוחד משרות פועלתה העיקריים מאן ומתחמץ היה ארנון ה„טיול“. בפועלה זאת ראתה הוועדה הצדקה אחד מדרכי הצלחה והפתוחים לפניה חילק מיהודי הונגריה, וביחד לפניו מושבי אזרוי הגבול. לכואורה גם לא הייתה הבריחה המאורגנת בגדר פעללה אנטינאצית מובהקת, ולפי גירושתו של ק', הוא במשפט זה בדו"ח, אין להעלות על הדעת שוההסתם להצלחת המיוודדים פגע בחפש פועלתו בשיטה זו. גירושתו של ק' היא להפר, שעה שהציג את המיוודדים בעורת הנאצים, המשיך להציג את כל מי שנימן להציג מכלל היהודים ע"י ארנון הבריחה, ושלא היה כל נגד בין שני שתי פעולות ההצלחה הללו, אדרבתה, לפי גירושתו של ק' אף יחסם של הנאצים לארגון הבריחה ע"י הוועדה היה חיובי: ראשי א-ס"ס הרשו לק' ולחבריו לעסוק ב„טיול“, ולהזמין בכספי הצלחה לצורן ה„טיול“, הם שחררו את הגב' ברנד, שנארטה על-ידי „הגיטטו הונגראית“ והודתה לפני חוקרייה באשמה הזמנת תעוזות מזוויפות לצרכיו, טיול, ממאסטרה (פסקה 36), הם אפשרו לק' להעביר כספי הצלחה לקלוז', ויטליצני נמן לו עצה יידיתומית על מנת לאפשר לבורחים מקלוז' לחזור משומרי הגבול (ר' להלן), ועוד. אידיליה זו לפי ציוויל של ק' בראית יותר מדי יפה, אך לפניו שנבדוק את אמיתיותה,nbror איך יצא ק' ידי חובה ביחס לארגון הבריחה בקלוז'?

התנאים הטבעיים לב:rightה מקלוז', עיר שהיתה מרוחקת 4 ק"מ מהגבול הרומי

ומוקפת יערות לאורך הגובל, היו יותר טוביים מאשר ברוב מקומות מגורייהם של יהודים הונגリア. כבר לפני הכיבוש הנאצי שמשה קלוז' תחנת מעבר ל„טיול" חוצים לרומניה, ואחרי הכיבוש הוקם בעיר טורדה שמעבר לגובל מגנון הברחה קבועה לעורף הבורחים מקלוז' (פסקה 12). קלוז' הייתה הקיילה היחידה בהונגRIA בה התקיים סניף משגשג של ועדת ההצלה; חברי הסניף היו חברי הטוביים של ק' (מרטון, דנטציג, גוטפריד, האגי), שפעלו ב מגע הדוק עם חותנו, ראש יהודי קלוז', עמו רוחת „מרותו המוסרית" של ק' ובכלו ממנה הדרכה וعروת חמירות (דוילמי, זאב וניירות מזופיטס) לצרכי הצלה, שעיקרה הייתה — ארגון הבריחה. ק' עצמו בקר בקהלוז' פעמים, באמצע אפריל וב-3.5.3. העבירו החלה בימי העברת יהודי קלוז' לאיגטו. ההעברה כבר החלה, אך רם נסתיימה, והליך גдол-מ-18,000 יהודי קלוז' התגורר עדין בעיר מחוץ ליגטו — דבר שהיה בו כדי להקל על בריחתם. באותו היום ידע ק' על ההכנות הנשווות לגירוש הטוטאלי, הן בהונגRIA וכן באושבץ; ויסליצני אמר לו באותו היום בקהלוז' שהוא „פסימי" ביחס לנורל היהודים ורמו על התפקיד שהוטל עליו בקשר להשמדה. ק' ראה את הגירוש הטוטאלי כבלתי נמנע ואת הגיטו — כתגובה אחורה לפני אושבץ; ק' ידע את מה שהודרי קלוז' לא ידע: שכחיהם בגיטו וישיבתם בו בחיבורו ידים — פירושה מות, ושםת תקותם אמשי היחיד בשעה זו הוא בבריחת מעבר לגובל. ק' ידע את מה שאף חברי ועדת ההצלה המקומית ומנהיגי קלוז' לא ידעו ולא יכולו להעריך כראוי: כי הסיכון שבתפיסת חלק מהborחים ע"י שומרי הגבול לא היה שקול כנגד הסיכון שבחוור בבריחה, וכי אף גורלם של הגותפים ומוחוריים ליגטו לא היה יכול להיות גורע מגורל הנשארים בגיטו. על ק', בראש ועדת ההצלה ובבעל הידיעות הנ"ל, היה להעמיד את מנהיגי קלוז' האחראים לארגון הבריחה על המשמעות האמיתית של הבריחה מקלוז' בשעה זו ועל החריטה לארגן את בריחתם של רבים ככל האפשר מיהודי קלוז' בכל הארצים ובכל מקום. כל מה שנאמר לעיל [פסקה 14(ד)] על האפשרות והחוchar של הצלת אלפי יהודים מקלוז' ע"י ארגון בריחתם של צעירים וסוגי בורחים אחרים — החל בראש וראשונה על ק', ראש ועדת ההצלה ובעל האינפורמציה הטובה ביותר ביותר בוגוע לגורל הצפוי לייהודי קלוז'.

אין לנו עדות מהימנה מה ק' עשה ולא עשה בעת בקורי בקהלוז', אבל עינינו הרואות את תוצאות בקורי: הבריחה המאורגנת מקלוז', שלפני בקורי והנהלה בעצלאלים ובכמה מידת מוגבלים מאר (פסקאות 12—13), לא זו בלבד שאחרי בקורי של ק' לא הגיעו למידים יותר גدولים, אלא להיפך — הופסקה כמעט כליל. עובדה זו בלבד מוכיחה, לאור כל הנسبות, כי ק' לא מלא את חובתו ביחס לארגון הבריחה בקהלוז'. אילו היה ק' ממלא את חובתו היסודית בראש ועדת ההצלה בעת בקורי בקהלוז', לפני השלמת ריכוז היהודים בגיטו, מן הנמנע ש-18,000 יהודי קלוז' היו בשלחים לאושבץ, מבלי שנעשה כל ממש רציני להבריח חלק ממה מעבר לגובל.

מה אומר ק' עצמו על פעולתו בקהלוז' ב-3.5.3. בקשר לארגון הבריחה? בדו"ח (ע) (32) הוא שותק, ואילו היה עשו מאץ רציני להצלת חלק מיהודי קלוז' ע"י ארגון

הבריתות בודאי שהוא מוכירנו בדו"ח מפורט זה על פעולות ועדת ההצלה. אך בעדותו עי (38—39) אומר ק':

„כמובן השתמשתי בהזמנות להעביר לחברינו בקהלו כ�פ' למטרות הצלה, והצלחה הפגש עם ויסליצני... הוא ביקש למסור לידי בקהלו שהם הגבירו את השמירה על הגבול הרומי ששהיה במרקח 4 ק"מ סה"כ (היה מקום בריחחה שהשתמשנו בו כל הזמן) — שעלי' להגיד לאלה הרוצחים לבסוף לרומניה שייהיו יותר זרים וש תמשו | בדרכים אחרות.“

אוחרה ואת של ויסליצני יכולה להשתמע לשתי פנים, ועל כן שאלתי את ק' בעדותו הסופית (ב"ח 22):

„אם זו הייתה טובת שוויסליצני עשה ליהודים, או איך אתה מבין זאת זאת? צריך לשם כך להסביר את אישיותו של ויסליצני. מצד אחד הקפיד להיראות נאמן לאיכמן, ועוד כמה שאפשר מצד שני להראות גיטותם כלפיו, וזאת היהת גיטה; אם לא יכול למלא את הבתוותיו לנו, אז לפחות גיטות. אמר שהוא יודע שבורחים, וניתנו הוראות להגדיל את מספר השורדים, ועליה להזכיר את חברי שיחפשו דרכיהם יותר בטוחות. הוא ספר לי גם שתפטו מספר לא קטן והחוירו אותם.“

אם נשווה את העדות הזאת עם עדותם של דנציג (ב"ח, 73 — לעיל פסקה 13) והסבורי להפסקת הבריתות המאורגנת, נוכחות לדעת שאוונן העובדות הנוכרות באזהרתו של ויסליצני — הגברת השמירה בכלל, „סתימת קו“ הבריתות הקודמת, חפיקת „מספר לא קטן“ של בורחים והחרותם — שמשו עילה לריפוי ידיו של דנציג ולהפקת הגמורה של הבריתות המאורגנת. הוא אומר: נוכחות זרם הבורחים מקהלו לרומניה, שגדל באופן טבעי על סף העברת היהודים לגיטו (עדות דנציג, פסקה 13). מצא המושל הנאצי הממונה על ריכוז היהודים לנכון לא רק להגביר את השמירה בכלל, אלא גם להשתמש בפיגישתו עם ק', ראש ועדת ההצלה, כדי להעביר באמצעותו אזהרה לארגוני הבריתות בקהלו ש, ישתמשו בדרכים אחרות" או „יחפשו דרכיהם יותר בטוחות“; דנציג וחבריו לא מצאו דרכים אחרות או יותר בטוחות והפסיקו את הבריתות המאורגנת למגרי. אזהרתו של ויסליצני לבשה אורה של עצה יידנית לתק' וחבריו, אך מסופקני אם אכן הייתה זאת, „גיטה“ לטובת היהודים, כהסבירו של ק'. ויסליצני לא רק „הקפיד“, כדברי ק', „להיראות נאמן לאיכמן“, אלא היה נאמן לאיכמן; והוא מלא תפקיד ראש בהשמדת היהודי הונגריה. במידה שה„גיטה“ הנ"ל גרמת, או היתה אחד הגורמים, להפסקת הבריתות המאורגנת מקהלו, השיג ויסליצני את טובותם של הנאצים ואת רעתם של יהודי קלוז', והשתמש בכך כמכשיר לכך.

אבל גניה לרוגע לעניין האזהרה של ויסליצני; גניה שקי' ראה בת עצה טובה ליהודים לחפש באמות ובתמים „דרכים אחרות ויתמר בטוחות“ לבירותם לרומניה,

ושברות זאת העביר את דבריו של ויסליצני לחבריו בקהלו. ואמנם מרטן, ראש ועדת הצללה המקומית, מצא לעצמו "דרך יותר בטוחה" לרומניה (ר') עדות פינקלשטיין, ד' 50—א); ואילו דנציג, החבר הבוחר של הוועדה, לא מצא דרך להמשיך בארגון הבירית, קבוענו (פסקה 57) שאחד הגורמים שה耿לישו את מרצו של דנציג בשיטת זה והפכו אותו לשיטת אחריו, הייתה תכנית הצלת המיווסדים, בה הוא היה פעיל בביתו. אך יש להבהיר שלא כל האחריות להפסקת הבירית ואמרוגנט מקהלו, אחרי בריחתם של יתר שלושת חברי הוועדה, מוטלת על דנציג לבו; לא תלוקת התפקידים הפormalית בלבד מחייבת לפעול בשעת חירום, ואחרי שדנציג נותר לבדו חבר ועדת הצללה בקהלו, היה זה מחובתם. של פישר (שהשתתף יחד עם מרטן ודנציג בערב הכיבוש הנאצי בישיבת ועדת הצללה בבודפשט) יותר העסוקנים האינוים מהווים של ק', אפילו לא היו באופן פורמלי חברי הוועדה, לטיעו לדציגג במילוי תפקידו.

כשלונם של מנהיגי קלוז' בשיטת הצללה, שמצאה את ביטויו התריף בהפסקת הבירית המאורגנת לרומניה בה בשעה שהברית המאorigנת הייתה את האפשרות המעשית היחידה להצליל אלפיים מ-18,000 בני קלוז' מהשואה — כשלון זמור זה נגרם בעיקר ע"י שני גורמים, אחד חיובי ואחד שלילי — ושניהם קשורים בק'. הגורם החיובי היה הכח המפורד והמשמעות של תוכנית הצלת המיווסדים, שנזרקה ע"י ק' ב-3.5-לחלים של מבהיגי קלוז'; הגורם השלילי היה מצב חוסר הייעוד החלקי של מנהיגי קלוז', שכן לא גילה להם בו בזמן (וגם לאחר מכן) את ידיעותיו המשניות בגין גורל הاضוי לבני קהילתם. שני הגורמים האלה הטרפו ויצרו את האירה של חוסר אחריות אבוריית, בה טפלו מנהיגי קלוז' בהצלמתם הם וחששו את דעתם כלפי מלחמתם אחיםם. בזמן שק' הביא למנהיגי קלוז' את תוכנית הצלת המיווסדים המוסכמת עם הנaziים והעביר להם את אזהרתו של המושל הנאצי בגין סכנותה הכרוכות בבריתות, הייתה מוטלת עליו חובה כפולה ומוכפלת לפחות להם את מלאו ידיעותיו בגין תוכנית ההשמדה הנאצית; גילוי הידיעות אלה ע"י ראש ועדת הצללה היה דרוש, בין היתר, כדי להעמיד את מנהיגי קלוז' על משמעותו האמיתית של ארגון הבירית בשעה זו ולגבי אחיהם הנזונים לימות ולאפשר ע"י כך לאחראים לארגון הבירית בקהלו לשלול שкол נכוון ומצוותי — וכל שכן נוכחה אזהרתו של ויסליצני — את שכר הבירית כנגד הפסדה. פועלתו של ק', בהושיטה לפני מנהיגי קלוז' את פתיון התכנית ה-"ציונית" כביכול להצלמת העצמאות, מבילה לגלות להם בו בזמנם את תוכנית הנaziים לשלהם את יחר בני קהילתם לאושבץ — פעללה זו של ראש ועדת הצללה כמוות כהדרמת מצפונים של מנהיגי קלוז' בקשריו עם קלוז' כדי להפנות את תשומתם לבם של המנהיגים לארגון השרטש ק' בקשריו עם קלוז' כדי להפנות את תשומתם לבם של המנהיגים לארגון הבירית; כל פעולותיו הנוספות היו מכוונות לזרום להצלת המיווסדים. השפעתו של ק' על ארגון הבירית בקהלו לא היתה חיובית, כפי שהיא יכולה וצריכה להיות לרجل סמכותו והידיעות שעמדו לרשותו, אלא שלילית. גם בעניין ארגון הבירה מתאמת מה שהתרבר בעניין האזהרה (פסקה 56): כי ק' הקريب את טובת העם לטובתם של המיווסדים.

ואמנם אין אמת בגרסתו של ק' שארגון הבריחה לא עמד בשום גנד או סתרה להצלחת המיווסדים, ושההסתמם עם הנאצים לא הגביל את חופש פעולתו בשטח הבריחה. עצם הצורך לגלות למנהיגי קלוז' את חכנית ההשמדה הנאצית, כדי להעמידם על משמעות תפקידם בוגרין הארגון הבריחה — דבר שנבצר מק' לעשותו מטעמים הוגבלים מהתקשרותו עם הנאצים — מוכיח שההסתמם להצלחת המיווסדים עמד בדרכו ולא אפשר לו למלא את חובתו בוגרין הארגון הבריחה לטובת יהודיו קלוז'. יתר על כן, ראשי ה-ס"ס, שברגעם הוטב היה ק' תלוי שקדו על השמדת היהודים ולא יכולו לחשושה לבן חסותום לארגן את הבריחה קרבענותיהם מתחת לאפס בקנה מדחה רציני כלשהו; התגנזה ההפוכה, הטמונה בגרסתו של ק' וגם האידיליה הנוכרת לעיל, איןן מתקבלות על הדעתם כל עיקר. יתרון שישם החסותו של הנאצים לוודאות ההצלחה של ק' גרם פה ושם עזימת עין לאיזו פעולה הבריחה קלחת ערך. או גם ל„גסטותה“ דו-משמעות, גוסח ויטליצני. יתר על כן, הגטפו היהתה מעוניות, מטעמים מובנים, בפקוח על דרכיו המחרתת היהודית, ולכון אין להתפלא על כך שרראשי ה-ס"ס הרשו לוועדה להמשיך לטפל ב-ב„טילו“, טפל שעיקרו היה באוותה תקופת, מסירת כספי ההצלחה בראשי המטה המדיא של ק' וחבריו בעצם פעולות ההברזה; ע"י המשך הטיפול זהה קווים המגע המתמיד של ק' וחבריו עם ראשי המחרתת היהודית, וכן קיימה התלוות הכספית של המחרתת בק' — שתאי תוצאות שהוא רצויות לנאצים. אך מענין לציין שאעפ"י שגב' ברנד ווורן הבריח דועצה שנאסרו ע"י ההונגרים בקשר ליווק ניירות ה-טילו", שוחררו ע"י התערבותו הנאצים בדרגת הגבורה ביותר (פסקה (36), לא שוחררו החלוצים שנאסרו יוד אחים בקשר לאותה פרשה, ובכללם מנתם קליעין, „המנהלה האמיץ של פעולות ההברחה במחרתת“ (דו"ח ק', 40). כל פעולה הבריחה רצינית סתרה את האיגטרס הראשי של הנאצים בהשמדת היהודים, והנאצים לא יכולו להרשות פעולות כאלה בקנה מדחה גדול — בקלוז' (כפי שנרמזו ליל' באוותהו היידיתות של ויטליצני) ולא בשום מקום אחר. ארגון הבריחה מוחץ לטייגים המטומגים לעיל, היה אסור לק' בתוקף הประสงם עם הנאצים לא פחות מכל פעולה אנטי-נאצית אחרת, וכי לא עבר על האיסור.

ב. אחוריות ק' לשתווף הפעולה בקלוז' בכלל

59. כשם שקי' הביא בידועין את מנהייגי קלוז' לידי אי מלי' תפקידם בשטוו הבריחה, כן הביאם בידועין לידי שתווף פעולה עם הנאצים ביתר השטחים.

מבחן אובייקטיבית ברור שקי' יצר (יחד עם הנאצים) את הפתיון שגרם לשתווף הפעולה בקלוז', חכנית הצלחת המיווסדים, שנולדה ב-2.5 מתחן הטכם בין ק' וקורומי והופעלה עד 9.6 ע"י ק' והנאצים בклוז' היא שפילה את קהילת קלוז' במשך כל תקופת הגיטו והגרוש לשני מחנות והביאה את מחנה המיווסדים ליידי שתווף פעולה עם הנאצים נגד מחנה העם. ברור איפוא שקי' גרם ע"י מפעלו המשותף עם הנאצים לשתווף פעולה בקלוז', והשאלה היחידה המתעוררת היא אם גרם לשתווף פעולה זה בידועין.

על ידי מפעל ההצלה המשותף שלו עם הנאצים קשר ק' אם מהנה המיוויסים בקהלוי עם השלטון הנאצי ועם עצמו ושילב את קלוי' לשיטת ההצלה „המוסמכת“ שלו. ק' עמד בבודפשט בוגע עם ראש ה-ס"ס, וחوتנו עד בקהלוי במאגר מכביל עם נציגי ה-ס"ס שם. בין ק' וממנה המיוויסים בקהלוי התקיימו במשך כל תקופה הגיטו והגירוש קשר כפול: קשר טלפוני באמצעות חותנו, וכשר רשמי במאגרות השלטן הנאצי. קשר כפול זה אפשר רק להדריך ולכובן את הנהגותו של מהנה המיוויסים בקהלוי בהתאם לצרכי תכנית האצלה. תכנית זו עשתה את מהנה המיוויסים בקהלוי תלוי בנאצים לבדוק אותו האופן שקי' ועדת ההצלה שלו היו תלויים בהם. כל האינטלקטואים האובייקטיבים שהביאו את מהנה המיוויסים בקהלוי לשתק פועלה עם הנאצים (פסקה 57) היו גם אינטלקטואים של ק'. כמו המיוויסים כן היה ק' מעוניין בקיום השקט בגיטו, ביצות הייחודים לפקדות השלטן, באירוע הסדר הציבורי, בחומר התנגדות היהודים להעברתם ל„קינר-מיוז“, ובכלל בהנהגותם שלא תפריע לנאים ולחכוניותיהם. עניינו של ק' בהנהגותם ואת של יהודי קלוי נבע לא רק מದאגתו להצלה תכנית האצלה המיוויסים, אלא גם מעצם יסודות שיטתו שהיתה מושתת על הסכם הנאצים.

ק' ידע שיטת ההצלה „המוסמכת“ (פסקה 40) איננה מתישבת עם פעולות אנטי-נאzie או פעולות האצלה בלתי תלויות מאייה סוג שהוא. הוא ידע שהפעלת שיטתו והפעלת האצלה חופשית עלולות לפסל זו או זו, שיש מקום רק להפעלת אחת משתי השיטות האלה וש策יך להכריע ביניהן. ע"י הפעלת שיטת ההצלה המוסמכת בקהלוי ק' הכריע בינהן.

מה שקי' ידע ומנהיגי קלוי לא ידעו די צרכם באותה שעה הוא שהמhana השני בקהלוי (מהנה העם) ודון להשמדת שיטת האצלה המוסמכת הייתה יפה למחנה המיוויסים. אך לא למחנה העם. למhana העם היו מועלים רק אמצעי האצלה בלתי תלולים בנאצים, כגון ארגון בריחה בקנה מידה גדול, אזהרה מפני ההודעות המרגיעות והמטעות של הנאצים וועוריהם, ארגון התנגדות והתוגנות ופעולות הפרעתה לגרושים. שלילת האצלה החופשית ממחנה העם, פירושה למשה-היה — השלהמה עם גורשו לאושבץ; הנהגת שיטת ההצלה המוסמכת בקהלוי, פירושה למשה היה — שתווף פעולה עם הנאצים ותוכניהם. ואת היהת המשמעות האמיתית של הדברים, שהיתה ייועה לך, שידע היטב את הגורל שנגור על מhana העם, ולא למנהיגי קלוי, שלחם לא גילה ק' את ידיעותיו המלאות בנידון זה.

ק' יצר איפוא בזודען את כל הנחותם שהביאו את מנהיגי קלוי' לידי שיוהונט פועלה עם הנאצים, מבליל לגלות להם את כל העוגדות שהיא בהן כדי להעמידם על משמעות התנגדותם ולהרתיעם מהתנגדות זאת. אילו גילה ק' למנהיגי קלוי' את מלאו ידיעותיו על הגורל האכזרי למhana העם, היו מנהיגים אלה יכולים לבחור בעצם בין שתי השיטות: בין האצלה עצמית תוך שיתוף פעולה עם הנאצים לבין האצלה חופשית לטובת הכלל תוך יותר על האצלה הנפרדת. יתכן גם שמנהליגי קלוי היו יכולים לנסתות

לצאת ידי שתி השיטות גם ייחד: לנסות לזכות בהצלחתם הם ע"י הנאצים ולמהוך ייחד עם זה בחשאי בהצלחה חופשית לטובת מהנה העם — אף כי גסין כזה לירמות את הנאצים היה מסוכן מאד בשביבם. כללו של דבר: אילו היה ק' מגלה למנהיגי קלוז' את האמת בנווגע לנורל שנגזר על העם, היה בידם הבירה להתנהג כלפי הנאצים וככלפי העם לפיפי מצפונם. ע"י הסתרת האמת הנ"ל הסתיר ק' מנהיגי קלוז' את הבירה והכנים במישרין למסלול של שתוּך פעליה עם הנאצים, ככלומר: הוא הכריע במקומם.

התנהגו ואות של ק' לא הייתה מקרית. כבר הזכרנו (פסקה 54) שאחד המנייעים של ק' להסתתר האמת מוחותנו היה החשש, שאם חותנו ידע את הגורל שנגזר על 18000 בני קהילתו, לא יעטוק בשקט בהצלת עצמו וחבירו, אלא יזהיר את הקברנות ויסכו ע"י כך את הצלחת התכנית להצלת המיויחסים. ק' הדריך וכיוון ביודען את התנהגותם של מנהיגי קלוז' בכיוון הרצוי לנאצים, ע"י הפעלת תכנית הצלחת הנפרדת תוך העלמת הידועה על הנורל הצפוי לבני קהילתם. ק' לא רצה להשאיר בידי מנהיגי קלוז' את הבירה לפיפי מצפונם, כדי שלא יסכלו בידיהם את מפעל ההצלחה המשותף שלו ושל הנאצים.

מדווע היה ק' מעוניין בהצלחת תכניתו עד כדי כך שלא השאיר את הבירה בידי הנוגעים בדבר וזכה עליהם, כביכול, את תכנית הצלחת בעל כרחם? התנהגות מסווג זה הולמת אמן את אפיו של ק' (ראה עדות פרודיאגר, קראוס), אך הסבר והבלבד אינו מספיק, התנהגות זו מעידה על כך שהק' היה ענין אישי חזק בהצלחת פעולתו, ענין נבדל מעוצם הצלחת המיויחסים ונוסף עליו. ואמן ענין זה מתגלה בדו"ח של ק' (ע' 43), בקטע המובא לעיל (פסקה 40):

„אין זה ענין של הצלחת כמה מאות יהודים בעיר השחתה בלבד. אם עכשו וכך אי אפשר יהיה לאלץ את איכמן להתרשם, כי או היהת הוועדה, כאשר במשחק הROLIST בחמי בני אדם הניחה את מעותיה על המספר הגורמוני, מפסdet לא פאותILDותית מכמה ריבים שקדמו לנו באירופה הכבושה... למפסיד במשחק וזה ייקרא גם בוגד.“

מכאן ברור ש' היה לא רק מעוניין בגורלם האישי של קרוביו וידידיו בקלוז', סמכו על פעולותיו ושבוקרה של אי הצלחת היה רוחה עצמו כ„שותף לעברת בגורושם“ (פסקה 39); אלא — וזה העיקר — הפעולה בקלוז', שהייתה את ההזמנות הראשונות להפעלה שיטתו של ק' המבוססת על זההכם עם הנאצים, הייתה בעיניו מבחן מכריע לשיטה זו ולהפכם זה; ומאות שעקב ההסכם נטש ק' כל דרך הצלחה אחרית והטיל את גורל ההצלחה כולה על הקלף הנאצי היחידי, פחד ממד מכשולן המבחן וכשלונו האפשרי קץ' ופשיטת רגל לכל מפעלו בראש וועדת ההצלחה. על כן ריכן ק' את כל מאמץיו בפעולה זו והטיל את כל כוחו למערכתי, כדי להציג את מנהיגי קלוז' ייחוי מות רק האינטנס האישי החזק של ק' בהצלחת הפעולה, הפחד העמוק שלו להפסיד את „המשחק“. כולם, מסביר את כל תקיפותם בהצלחת מנהיגי קלוז' ואת מدت קשיותם לבו

ואין החשיבותו בגורל הקריםנות שהוכרכו לעיל (פסקה 56). ק' נמצא במייצר, והוא נלחם על המוצא היחיד שראה לפניו בכל האמצעים ולא מעזריים.

ראינו (פסקה 29) שמן רשות הגירה ל-600 יהודים עיי' ראשי ה-ס"ס היה מעשה שחרג בחולט מגדר הרגיל והיווה בימי החם — בערב השואה — מתנה נכבדה ביותר; מן ההכרה ש'ק' שאל את עצמו מהו המוחר הנדרש بعد, „חסד לאומים“ זה. ק' הכיר את שיטת המשמיד בפולין, סלבקיה ויתר אירות היכיבוש להביא יהודים לידי שתוף פעולה נגד אויהם בכל מיני לחץ ופחוי, לרבות פיתוי באצלה של פעולות „הצלחה“ (פסקה 32, דוחה ק/ 43, 66—68). קראוס הזהיר את ק' בעוד מועד וחור והוחירו מפניהם מזימות הנאים בעניין „עליה המוסווית כגרוש“ (פסקה 23); אך ק' — אשר בלתייחסו אהדי היישנים בעורת הנאים כבר דחף את פרוידיגר הצדקה ולא איפשר למנהיגי יהדות הונגריה כל בקורת ממשית על מעשיהם (פסקה 35) — בנו לאזהרותיו של קראוס. עד בעדותו המשפט זה אמר ק' (בחקירה שתי וערב, ע' 250):

„לא הזהרתי שמסוכן לפנו לגורנים... לא הזהרתי — אני מתכוון לבייטוי זה. זה נאמר לי... זו הייתה עמדתו של איש אחד בכל יהדות הונגריה... איש שלא היה לו מושג על המצב האמיתי.“

היו"ץ המשפט חמלomed אמר בסיכומו: „כגראה שהיה בכל הונגריה רק יהודי אחד שתוכמו עמדה לו שלא להאמין“ (בתמכי הנאים), „זה היה העד קראוס“. איןנו סבור שקראוס עלה על ק' בחמתו, אבל אין ספק שעלה עליו במדת אהדריו האישית והכבדה.

בהתשווותו של ק' עם הנאים בתכנית המשותפת להצלת מנהיגי קלו"ז נפגשו האינטלקטואליים של שני הצדדים המתקשרים וביקשו את סיוקם: השאיפה הנואשת של ק' לא הצליח פורחא, להישג ראשון במציל בתוך ים השואה שהציף את יהדות הונגריה, והאנטרכט האמובח של אייכמן (פסקה 34) בשתו"פ פעולתם של מנהיגי היהודים בעת בוצוע הגירוש הטוטלי. בנסיבות אלה, ולאור תלותו והגמרה של ק' בחסי הנטאים, לא היה כל אורך בדרישה מפורשת של אייכמן, קרומי או ויסליצני כדי להבהיר לך' שהם מצפים לשתו"פ פעולתם של מנהיגי קלו"ז כתנאי מוקדם להצלתם. ברם, אייכמן היה ציריך להשווות לא אותו רב-טבחים ציני וברוטלי כפי שתואר עיי' כל העדים שהכירו אותו (ק' עאמו, ברנד, גב' ברנד ואחרים), כדי שלא לדריש מק' במצבו (אם בעצמו ועם עיי' קרומי או ויסליצני) להביא את מנהיגי קלו"ז לידי שתוף פעולה תנתני הכרחי להצלתם. אייכמן, „המפלצת“, ובלב הדם, כפי שנקרה בפי ק', הסדייט שנחנה משילוח אנשיים, נשים ולילדים חפים מפשע לחשאי הגזינט וה��פער בפני ברנד במועלין, אייכמן שהחפער בסוף המלחמה, בפני חברו ויסליצני (עדות ויסליצני בנירנברג, מוגז, 10, ע' 288, דוח' ק/ 184).

„שיקופץ כחוק לחדוק קברו, כי ההרגשה שזמן של 5 מיליון נפשות בראשו תהייה לו למקור שביעת רצון ויצאת מן הכלל“

— איכמן זה וכונפיית מרעיו היו צריכים להיות אסטנסיסים משונים מאר, כדי להתנהג בהתאם לתאזר שקי' בעודתו חאר את התנהגותם (חקירת שתי וערב, ע' 243):

„aicman ויתר הגורמים לא דרשו מאתנו שום דבר חז' מסוף והצעת ברנדן. aiemann לא דרש שום דבר חז' מות. לא דרש שום דבר בקשר לארגון החדים היהודים בהונגריה. לא העין לדוש דבר בוגוע להלך הרוחות של היהודים בהונגריה. מאתנו לא דרש זאת, היה לנו הכבוד שלא העין לעשות את זה. מפני שידע שהוא לשוא. הוא אפללו לא ניטה.“

כל הנسبות המפורטוות לעיל (פסקאות 58—59) מצטרפות ומוכחות כי לך היה ברור בחתימת מלחמת התקשרתו עם הנאצים ועד סוף חיסול גיטו קלוז', מהו החדר הנדרש ונגבה ע"י ה-ס"ס بعد הצלחת קרבינו וידידי בקלוו'; מהיר זה כלל, לפי ידיעתו של ק', את שיתוף הפעולה של מנהיגי קלוז'. ק' הושיט לפניו מנהיגי קלוז' את הפתין שהביאם לידי שיתוף פעולה עם הנאצים, בו בזמנם שהעלים מהם במתכוון את הידעות שיכלו לחסן נגד הפוטוי ולתrichtיקם משיתוף הפעולה. ק' הדריך וכיוון ביודען את התנהוגותם של מנהיגי קלוז', בכוון הרצוי, בכוון של צייתנות למשטר המכין ובמצע לפי ידיעתו את גירוש הקהלה לאושביז', בכוון של תבוסנות המנהיגים ונטישת אחיזותם הצברית בתקופת הגובלית, של חוסר אזהרת העם מזווימת הגורש, חוסר ארגון ברירה וחוסר עידוד העם לעמידה על נפשו ולהפרעת הגירוש לאושביז' — כל זאת במטרה לקדם את חכנתו להצלת המיויחסים בזורת הנאצים. ק' גורם בהכרה ברורה לשיתוף פעולה בקלוו'; מהור כנעה מדעת לאינטערס של המשמיד ולוצונו הביא ק' ביודען את מנהיגי קלוז' לידי שיתוף פעולה עם המשמיד, כדי לוכות בעורתו להצלחתם. וכן אחד האחראים הראשיים — לאותו שיתוף הפעולה בקלוו' שסייע בידי הנאצים להשמדת את רוב בני הקהלה.

ק' משוחף פעולה ומיפוי שיתוף פעולה בקלוו' 60. לשיתוף הפעולה של מנהיגי קלוז' קראנו, „שיתוף פעולה למעשה“ (פסקה 57), כדי לצין שרוב מנהיגי הקהילה הנו"ל להוציאו, אולי, רשעים בודדים שיתכנן שניים בסוד הנאצים — לא ידעו ידיעת מלאה וברורה שהם מסיעים לגירוש בני קהילתם לאושביז'. אך שיתוף הפעולה המוקמי בקלוו' לא היה אלא תוצאה ממשית פולולה מרכזיות. בdrag יותר גבוחה — שיתוף הפעולה של ק' עם קרומיי, ויסליצני ואיכמן, המוננים על השמדת היהודים. ק' ידע ממקור מסוים ביוטר — מפי התלויינים עצם — שהרכבות מלובנה קלוז', כמו הרכבות מטור וגיטאות, מובילות את המוני נסועיהם התמיימים ישור ל„סלקציה“ באושביז'. שיתוף הפעולה של ראש ועדת ההוצאה היהודית עם ראש מושמדי יהודי הונגריה בגורשו הקרבותן הלה לאושביז', למען הצלחת המיויחסים, לא היה שיתוף פעולה „למעשה“ בלבד, אלא שיתוף פעולה פלילי במלוא מובן המלאה.

בשני אופנים סייע ק' לנאצים בהשמדת יהודי קלוז':

- א. ע"י הבאת מנהיגי קלוז' ביודען לשיתוף פעולה בגורוש בני קהילתם לאושביז'ן;
 ב. ע"י המגנוותו ביודען מלוי חובתו, בראש ועדת ההצלה, לגולות לייהודי קלוז'ן
 את סוד ידיעותיו על הגורל האפוי להם ולארגן הברחת חלק מהם לעבר
 הגבול הרומני.

אין להסביר את התנהגותו של ק' ביחס לייהודי קלוז'ן אלא כתוצאה מהתקשרותו עם הנאים להצלת המיויסדים, התקשרות שהטילה עליו חובה סודיות ואי התערבות בגורל הנדונים להשמדה. התנהגותו של ק' בשתי הנקודות (א) ו-(ב) גם יחד גבעה משורש אחד: מה הסכם עם מפקחת „קומנדו-היהודים“, שנעשה ע"י ק' לשם הצלה המיויסדים וע"י הנאים לשם השמורת העם. באמצעות הסכם זה וכח ק' לכתור של מציל, ויחד עם זה נהפר למשתף פעולה ולמפיק שיתוף פעולה ברבים.

הפטץ שתופע הפעולה

61. אשר להפטץ שיתוף הפעולה (נקודה (א) הנ"ל). מתחערת השאלה מה היה השפעת תכנית הצלת המיויסדים על קהילות אחריות בהונגריה. התכנית לא הייתה מוגבלת לקלוז'ן, אף כי ק' — מסיבות פרטיות (פסקה 50) — נתן לקלוז'ן עדיפות הצלת על כל יתר ערי השדדה. בשעת המשבר עם אייכמן, שחל ב-3.6, עמד ק' על הצלת מיויסדי קלוז'ן בלבד, ורק אחרי העברת „התקרדים של קלוז'ן“ ב-10.6 ביקש להביא מגיטאות נספסים שהיו עדים עדים קיימים „קבוצות יותר קטנות של מיויסדים-ביוחר“ (פסקה 50). כך הגיעו לבודפשט אחורי אנשי קלוז'ן יהודים מגיטאות „בקצ'סבה“ (40), דבריצין (88), סבדהה, אויביך, סקספהרבך, טומבטלי, קז'קמט, סגד (66) ועוד, סך הכל מאות אחדות של יהודים" (דו"ח ק' 53).

אליה הם אוטם המיויסדים מערי השודה שניצלו ע"י התכנית הנ"ל בפועל; אבל אלה לא היו כל הקהילות שנכללו מלבשתה בתכנית הצלת. כבר במחצית מאיל הריאנסונה, אחרי ההסכם עם קרומוי ולפני המלחמת הגירוש הטוטלי, הגיע ק' את רישומות המיויסדים שביקש להציגם מערי השודה במסגרת המלכה של 300 נפשות שאושרה ע"י קרומוי, וכן חזר והגיש את הרישומות כמה פעמיים. ועוד ב-1.6, אחרי חיסול גיטאות רבים, חזר ק' וביקש מאיכמן את העברת המיויסדים „מהגיטאות הקיימות עדין בטרנסילבניה (סטמר, נודורוד, קלוז'ן, מרוסטראלהי ועוד)" (דו"ח ק' 41). איכמן השתמש באمثالאות שונות (פסקה 39), כדי להסביר את מועמדיו הרישומות הנ"ל יהוד עם 300,000 היהודים הראשוניים, וב-3.6 הודיע לק' בגלוי שגם בנוגע למיויסדי קלוז'ן ויתר הקהילות שנכללו ברישומותיו של ק' אין דעתו לקיים את הבטחונו. ואמנם הייתה זאת שיטתם של הנאים לקרב תחילת את מנהיגי היהודים לשולטונם, להטיל באמצעות משמעת וציות על העם ולהביא את המנהיגים, אם אפשר, לשיתוף פעולה בתוקפת הגירוש — ולחלל לבסוף גם אותם (ר') הצלרמו בשבועה של ק' בלונדון, מזאג כ"ט). נמצא שמספר הקהילות שמהן ניאלו מיויסדים בפועל הוא קטן בהרבה מאשר מספר הקהילות בהן הופעלה תכנית הצלת המשותפת של ק' וקרומוי ושאליהם נשלהו

רשימותיו של ק' ועورو את תקנות החצלה של המנהיגים. חזקה על הנאצים שהשתמשו בתכנית החצלה וברישומות אלה בכל מקום כפי שהשתמשו בהן בקהלו: כפתחון למנהיגי היהודים לשחק פעללה בתפקיד הגירוש הטוטלי.

אין לנו עדויות מפורחות על הנסיבות בהן בוצעו התטעה והגירוש ברוב הקהילות, אבל העדויות מנודורוד (פסקה 5) מצטרפות לעדרות מקהלו, כדי ללמדנו כי מה שארע בקהלו הוא בנין אב לקהילות רבות. הוכח שגט נודורוד, בו רוכזו 25,000 יהודים סייע שיתוף פעולה של מועצת היהודים, בראשותו של יהודי הגיטו בשם אלכסנדר ליטינר, סייע ממשי לנאצים בהטיעת היהודי הגיטו ובגורושם הייעיל לאושביז. גם מנודורוד היו אלפיים יכולים לבורוח ולהימלט לווניה הקרובה, אך לא נצלו את אפשרות הבריחה מהוסר ידיעת גורלם. שיתוף הפעולה בנודורוד היה דומה בכל פרטיו לשיתוף הפעולה בקהלו, והעדויות המפורחות של עדי נודורוד מסייעות במידה רבה לעדויות הדומות שנשמעו בונגע בקהלו. כן הוכח שליטינר, ראש המועצת הנ"ל וכל בஸלאוח ברגן-בלון (ר' גם דוח ק', 41, שילח רשימה לנודורוד) והגיע לשוייך, בעוד ש-25,000 תושבי הגיטו הובילו לאושביז.

גם בעיר הבירה הופעלה תכנית החצלה המשותפת של ק' והנאצים, לפני שתושביה ניצלו ע"י גורם שהיה בלתי תלוי בק' ובנאצים — הויטו של הורטי, ועוד נעמוד על שיתוף הפעולה שנוצר שם ע"י פעללה, "רכבת ברגן-בלון".

המסקנה הכללית היא ששיתוף הפעולה המרכזני של ראש החצלה היהודית עם מפקחת "קומנדו-היהודים" בבודפשט השפיע את השפעתו שלילית בהיקף רחב מאוד ויצר מוקדי שיתוף פעולה עם משטר ההשמדה הוא עיר השודה הן בעיר הבירה. תכנית החצלה המשותפת של ק' זה-ס"ס פעללה כפתחון חזק על מנהיגי היהודים בימי השואה, הפרידה את גורלם והסיחה את התענוגות מגורל העם והפיצה בקרבם תבונות ושיתוף פעולה, שסייעו לנאצים בחשמדת העם. שיתוף הפעולה המוקומי ברכבת הונגריה, שהנאצים השתמשו בו לצורך ביצועו המהיר והיעיל של הגירוש הטוטלי, היה בניו כפירמידה, שביססה בקהילות ערי השודה ושורם הבירה גם יחד, וקידמה בראש ועדת החצלה. אכן אף אחד מיהודי הונגריה — ובכל זאת כל חבריו מועצת היהודים המרכזית — לא היה במשך כל תקופה הכובש הנאצי והושאה כה מקורב כך לצמרתו שלטון הדמים ולא עמד בקשרים כה הדוקים עם המפקדה שתכננה את השמדת יהודי הונגריה וניצחה עלייה.

המנעות ק' ממלי הובטו בקנה מידה ארצי

62. בונגע לנוקודה (ב) (פסקה 60) — שיתוף פעולה של ק' עם הנאצים ע"י חוסר אזהרת הקבינות וחוסר ארגון בריחתם — פרשת קלוז' לא ללמד על עצמה יצאה, אלא ללמד על הכלל כולו יראה: אם בעיר מולדתו קלוז', בה, "הכיר את האנשים ואת המצב" והיו לו הזדמנויות נרחבות להעביר את ידיעותיהם המשניות על תכנית ההשמדה הנאצית לכל הנוגעים בדבר ואף להציג חלק ניכר מהקבינות ע"י ארגון בריחתם בעוד מועד,

פסקים (מחוזיים) מ"ד

הנשיה הלווי

שמר ק' את ידיעותיו בסוד ולא עודד את הבריחה לגבול הקרוב — הרי ביתר הקהילות, שאtan לא קיים ק' כל קשר ממשי, שלא ביקר בזון ואך לא התקשר קשר טלפון אthon, על אחת כמה וכמה. אם דרישה הוכחה נוספת לצורך שהנזהה (ב) חלה על כל ערי השדה, היא מצויה בעדיתו של ק' עצמה, שאמר בחיקתו שת-יו-רב (ע' 226—237, 238—242 :

„నכון שיסוף פישר דבר אני 10 פעמים בטלפון מקלוז', לי באופן איש' רק עם קלוז' היה קשר טלפוני. מקום שאפשר היה לדבר, שם חברו הוועדה בודאי דברו. הגוף שטיפל בעיר השדה, בtower היונדרט, היה גופ ציוני, שעבד בקשר אthon. ד"ר בוך, מי שהיה המזכיר הכללי של ההסתדרות הציונית, שרה פרידלנדר, ועוד. הם עברו אחנו בקשר. להם היה קשר עם ערי השדה במדת האפשרות של אז, איני יודע אם היה להם קשר טלפוני או לא. קלוז' לא היה הגיטו הראשון שהושמד. זה היה בשליש הראשוני, בערך באמצע. הגוף שבಹקמתו השתתפה הוועדה קיים קשר טלפוני גם עם מקומות אחרים, ב מידת האפשרות. לי היה קשר עם קלוז', מה היה ליתר חברי הוועדה איני יודע, איני זוכר שהיה לוועדה קשר טלפוני עם ערי השדה באמצעות הגז. הגז מסר לנו דוח על מה שעשו או נכשלו.

ש. האם הקשר הטלפוני של הגז עמד לרשותכם?

ת. לשם מה?

ש. האם יכולתם לחתוך טלפוניות עם ערי השדה באמצעות הגז?

ת. לשם מה?

במידה שהצנוזה אפשרה זאת, יכולנו להשתמש בקשר טלפוני שהיה בין גופ זה וערי השדה. במידה שהיה קשר, ד"ר בוך יכול היה לדבר עם ערי השדה בטלפון דרך צנוזה. אני לא. אני לא הספקתי, חוות מקלוז' — לא יכולתי לעשות את הכל בעצמי, לכן בחרתי לי את קלוז' מסיבות מוגנות. לא אמרתי שלא יכולתי. (לביהם"ש) מה שד"ר בוך יוכל, גם אני יכולתי. לא עשית, כי לא הספקתי, מפני שהיית עסוק. נכוון ששאלת האפשרות לחותך היה שאלת טכנית גריידא. אי אפשר היה להתלו את זה על חבר פחות עסוק של הוועדה, לכן הקימנו את הגוף, כדי לקיים קשר עם ערי השדה. הם היו כפויים לנו. לא לחלוין. כחוצה מכל זה היה לנו קשר טלפוני עם ערי השדה, אבל כל כך בלתי רגיל, שאיני מעין היום לכנותו קשר. חוות מקלוז' לא היה מקרה שדברתי בעצמי בטלפון עם אחת ערי השדה".

„חווי מקלוז' לא ביקרתי ערי השדה. אי אפשר היה לבקר. בקלוז' —

בתחילת מאי. פעמיים. באחת מקופה אי אפשר היה ליהודי לנסוע. לפחות קיביתי יותר מivid — פעם מקרומי, פעם מהונגרים. על פי בקשתי אני נתנו לי החוגרים הither. זה היה שירות הריגול הnger, שעמדנו בקשר אליו למען העורת. נמקתי — בעניינים פרטיים. זה הספיק. אפשר היה לבקש יותר כות לנסוע לעיר שדה אחרות, נסעתו לקללו' פעמיים, מפני שתת קללו' הכרתי, את האגושים והמצב, لكن היו הימי מתחאים לה. אינני זוכך אם מישו מחברי הוועדה ביקר בימר ערי השדה".

"אני יודע את העיר נודורוז. היו בה יותר מ-20,000 יהודים. הייתה אז קרובה לרומניה. אינני זוכך אם היה לנו קשר אתה. גם אינני זוכך אם באמצעות הגוף שהיה מתקשר בטלפון היה לוועדה קשר אתה. אינני יכולחת תשובה על השאלה אם אפשר היה לנו להעיר לעיר זו ידיעת סודית, מחרתית. לא ידוע לי שבעיר זו בכלל לא ידוע שתהיה המשמדה".

המסקנה מכל התשובות הנ"ל, שמקצתן ניתנו ע"ק בא-רצון ניכר, היא שהה לאל ידו להשיג הither נסיעה לא רק לקללו' אלא גם לא-אלו ערי שדה אחרות, ושהיה לאל ידו לתקשר עם יתר ערי השדה בטלפון (האפשרות לתקשר מבודפסת בטלפון עם היהודי ערי השדה — אם באמצעות יידים נוצרים ואם בתכיסים אחרים — עד לריכוזם בಗיטאות זוכחה גם ע"י עדותו של פרויידיגר ועודיות אחרות) — אבל ראש ועדת ההצלה לא מצא צורך בכך; התrox' שהיה, "עסוק" ולא היה יכול להטיל את התפקיד על חבר אחר של הוועדה אינו ראוי כלל לדין. כאן עליינו לחזור ולהתעדים שהחלוצים, שבתקופה הראשונה של הכיבוש הנאצי סיכנו את עצמן בדים כדי להזהיר את היהודי ערי השדה מפני סכנות המשמדה, לא הצליחו במשימתם, מפני שאזרחותם הייתה מבוססת רק על הגסין הכללי של ארץות כיבוש אחרות ורוב היהודי הונגරיה לא האמינו שגורלם יהיה כגורל יתר יהודיה אירופאה הכבושה; ואילו לך' הגיעו בסוף אפריל ידיעות מוחשיות ומפורשות על הכנות הגירוש והטוטלי של היהודי הונגראיה ועל הכנות תאגידים באושביז, על הסכם הנהלות הרכבות ועל גירושם של 1500 היהודי קיסטרצה לאושביז (פסקה 25). מוחבטו של ראש ועדת ההצלה היה להפיץ את הידיעות האלה ברבים ולהזהיר את היהודי הונגראיה מפני ההודעות הכוזבות בנוגע לגורלם שהופצו ע"י הנציגים בכל רחבי הונגראיה, וכן לארגן ולעודד באזורי הגבול, לאור ידיעתו שהגרוש הטוטלי לאושביז הוא בלתי נמנע, את הבריחה לרומניה וליגוסלביה בקנה מידה הולם את שעת החרום. ריכזו היהודים בಗיטאות התקדם, כאמור, בשלבים לפי אזורים; רק ב-13.5 הושלים ריכום של 320,000 יהודי תח-קרפטיה וטרנסילבניה הצפונית בגיטאות (דו"ח ק' 35). בסוף אפריל, כשכך, קיבל את הידיעות המשניות הנ"ל, היה רק מיעוט של יהודי הונגראיה מרכזו בגיטאות, ועודין היה אפשרות להעביר ידיעות לקהילות רבות בטרנסילבניה, באזורי הבצקה הגובל עם יוגוסלביה ובאזורים אחרים, בהם לא הופרדו היהודים עדין מהאוכלוסייה הגוזרית. ק' לא העביר את ידיעותיו על הגורל הצפוני ליהודים לאח אחד מכל הקהילות הנ"ל ולא אירגן ולא עודד בrichtה ממשית באך אחד מאזורי הגבול.

הסיבה הכללית לאי מילוי תפקידו של ראש ועדת ההצלה בשטח הארץ וางונן הบรיחה בכל הקomialות היא אותה סיבה שהתרבורה על בורית לבני קהילת קלוז': ההסכם עם הנאצים קיבל את ידו של ק' ואסר עליו לגלות את סודות הנאצים ליהודי הונגריה ולעוטוק בעולות האלה בלתי מוסמכות כלשהו. האינטנס של ק' בהצלה המיויחסים כיוון את התנהגותו לא רק לגבי קלוז' או אותו הקomialות דוקא שבחן ישבו היוזחים שהוא היה מעוניין להציגם, אלא לבני כל יהודי הונגריה; כל אהורת יהודי הונגריה, כל עידוד פעולות הצלה אנטו-נאציות או בלתי מוסמכות וכל אי-אמנות להסכם עם הנאצים מצדו של ק' היו עלולים לסכן את קרובינו וידידו הן בלאו' הן בבודפשט ולסכל את „הסכם ההצלה“ עם הנאצים כולה. שיתוף פעולה של ק' עם הנאצים לא היה מקומי, אלא ארצי ופגע בכל יהודי הונגריה.

הפרה נאמנתה 63. ק' לא היה רשאי ליחס את פעולות ההצלה ע"י הסכם עם הנאצים לכתחנה של המיויחסים ולמנוע את עזרתו מהמוני העם. הוא לא היה אדם פרטני, שהיה בן-chorin להציל את מי שהוא רוצה להצילו ולהמנע מהצלה אחרים. ק' נתמגה ע"י הסוכנות היהודית לראש ועדת העוראה וההצלה בבודפשט, תפקיד ציבורי שהוא קיבל על עצמו ברצונו הטוב ושהתיל עליו חובת ההצלה. מינויו של ק' לתפקיד ציבורי זה העמיד אותו במעמד של „ב. אמן“ ("trustee") כלפי כל יהודי הונגריה שהיה זוקים לעוראה ולהצלה. ק' עצמו מודגש את תפקידו הציבורי הבלתי בכל מקום. בהצהרו בסבואה בלונדון מיום 13.9.45 (ሞזג כ"ט) הוא אומר, בין היתר: —

„הצלהתי ליצור — ע"י בדרים דיפלומטיים — מגע עם ועדת העוראה וההצלה של הסוכנות היהודית שפעלה בקושטא. לפי הוראותיה קיבלתי על עצמי את הנהלת ועדת העוראה וההצלה בבודפשט. תפקידנו היה:

1. לסייע לחברת יהודים מסלובקיה ופולין להונגריה, כדי להצילם מסכנות תא-הגאים;

...
4. ... אחרי הכיבוש הגרמני של הונגריה ב-19.3.44 ריכזה ועדת העוראה וההצלה את מאכזיה על ההצלה היהודי הונגריה.“

ומבווא לדוחה של ק' פותח במלים אלה:

„ועדת העוראה וההצלה של בודפשט מגישה בזה את הדוח על עבדתה, עד ל-19.3.44 הוקדשה עבודהינו בעיקר להצלת פליטים פולניים, סלובקים ויגוסלבים ולטיפול בהם. עם הכיבוש הגרמני של הונגריה השתרעו מאכזינו על הגנת היהודי הונגריה...“

תפקידו הציבורי של ק' וממדו כ„נאמן“ חייבו אותו לעשות את כל אשר ביכולתו

למען הצלה יהודית הונגריה ללא הפליה בינם, וביחוד לגלוות לכל היהודים שהיתה לו אפשרות טכנית כלשהי לבוא ברגעם את ידיעותיהם המשמשות על הגורל האצוי להם מידי הנאצים. כי ידע מתחילה הכיבוש הנאצי ועד לביצוע הגירוש הטוטלי הראשי ה-ט"ס עשו את הכל כדי להעלם את חכומתם האמיתית מיהודי הונגריה ולהרדים ולהטעותו את קרבותיהם בכל רחבי הונגריה ע"י הפצת ידיעות כובשות בוגרלן לגורלם. העברת ידיעותיהם המלאות של כי ליהודי קלויו ולוחשי כל אותן הקihilות הננספות שהיתה לו אפשרות טכנית להתקשר אתם סמוך לריכוזם בגיטאות היהיטה לסכל את הטעיה, להפיע לביצוע הגירוש הטוטלי לפי תכנונם של אייכמן ולהציג יהודים רבים מהשמדה. אסור היה לו בראש ועדת ההצלחה היהודית להיות שומר סודם של הרוצחים הנאצים ולמנוע מקרבותיהם את ידיעת הגורל האצוי להם. ע"י שמירת „סודות הריד“ בוגרלן תכניות הנאצים בשטח ההצלחה וההשמדה כאחד (פסקאות 44, 43, ק' את חובת נאמנותו כלפי יהודי הונגריה וסייע לנאצים סיוע ממש בהטעית קרבותיהם).

יתר על כן, עצם ההסכם בין ק' וה-ט"ס להצלת המיווסדים ואופן ביצועו ע"י שני שותפי ההסכם היו הפרת נאמנות מצד ראש ועדת ההצלחה כלפי היהודי הונגריה ושיתוף פעולה עם המשמיד. כפי שציינו לעיל (פסקאות 57, 56), פילג החסכם בין ק' וה-ט"ס את יהדות הונגריה פילוג עמוק למגנה קטן של מנהיגים, שנועד להצלחה ולמתנה הגדול של העם, שנועד להשמדה, וביטול את זהות הגורל של העם ומנהיגיו. החסכם בין ק' וה-ט"ס יצר שיתוף אינטלקטואלי אובייקטיבי בין הנאצים, ק' ומנהיגיהם, שבתווך תלותם במצל הנאצי געשו מעוניינים בהרגעת העם, ב齊תו לפקודות השלטונות, בחוסר הפרעות ובתוסר התנוגדות לגוררות — בגין גמור לאינטלקטואלי של העם, שלא היה לו כל חלק ונמלה בהסכם ההצלחה עם ה-ט"ס ושתתגחות ציינתי וסבילה בתוקפה זאת לא יכולה להוועיל לו, אלא הועילה אך לרווחיו. החסכם בין ק' והנאצים שבר את החזית האחדה של יהדות הונגריה נגד האויב המשותף והעביר במקומה חזית טמונה מן העין בין הנאצים והמלחלים לחסדם מצד אחד וקרבותיהם המיוועדים מצד שני.

אייכמן ועווריו הבתוו ל-ק' באර היטב שמחנה העם נזרן לכלכלה, ורק קיבל את הגזירה מעובדה שאין לשנותה (אלא במידה שהנאצים עצם ייאווח להגדיל את מכסת הניוצלים) ושיש להמנע מלתעורר בתה. כמו כל החכם הדדי, כן נעשה גם החסכם בין ק' וראשי ה-ט"ס לתועלתם ההדרית של שני הצדדים: כל צד הפיק מההסכם תועלות ידועה ושילם תמורתה מחיר ידוע: שיורי התועלות ומהירות נקבעו, כמובן, לפי משקלם וכוח מקומם היחסי של שני הצדדים. התועלות שקי' הפיק מההסכם עם הנאצים היתה הצלה מלחנה המיווסדים, ומהחריר שהוא שילם תמורתה היה ויתורו על כל צעדי ההקלת ממשיים לטובות מלחנה העם; התועלות שהנאצים הפיקו מההסכם עם ק' היהיטה ההשמדה של מלחנה העם, ומהחריר שהם שלמו תמורתה היה ויתורם על השמדה מלחנה המיווסדים. ע"י החכם הצלה המיווסדים עשה ראש ועדת ההצלחה „פשרה“ עם המשמיד: תמורתה ההצלת המיווסדים השלים ק' עם השמדה העם והפקיר אותו לגורלו.

י. מ. ב' גרינולד

הנשיה הלווי

הלכה יהודית

64. אחת משלוש העבירות שיהודי מצווה ש„יהרג ולא יעבור” עליוון, היא שפיכת דמים; אפילו במצב של פיקוח נפש אסור לאדם מישראל להציל את נפשו ע”י שפיכת דמו של אדםخر מפשע:

„מאי חזית לדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דתווא גברא סומק טפי"
(מה ראית שדרמן אתה אדום יותר, שמא דמו של אותו איש אדום יותר?)
(פסחים כ"ה, ע' ב'; סנהדרין ע"ד, ע' א').

כמו כן אסור להציל אדם אחר ע”י שפיכת דמו של אדם אחר החף מפשע:
„אין דוחין נפש מפני נפש” (אהלות, פרק ז, משנה ו; סנהדרין ע"ב, ע' א').

אסוד גם להציל אדם אחד או אפילו רביהם ע”י הסגירת אדם אחר החף מפשע בידי רוצח:

„סיעות בני אדים שהיה מhalbין בדרך ופגעו להן גויים ואמרו לנו לנו אחד מכלם ונחרוגו אותו ולא הרינו הרגינו את כולכם, אפילו כולן נהרגו ולא ימטרו נפש אחת מישראל” (ירושלמי, תרומות, פרק ח, הלכה י’
מוספתא, תרומות, פרק ז).

אם אמרו להם עובדי כוכבים לנו אחד מכלם ונחרגו ואם לאו נהרגו כולכם, יחרגו כולם ואל ימטרו להם נפש אחת מישראל” (רמב”ם, הלכות יסודי התורה, פ"ה, הלכה ה’; טור שו"ע, יורת דעת, סמן קני"ג, סעיף א').

אף לצורך הצלה רוב הקטל אסור להסגיר מעט חף מפשע ואפילו „נפש אחת מישראל” ליד רוצחים; על אחת כמה וכמה אסור היפוכו של מעשה: להסגיר לרוצחים את הרוב והף מפשע לצורך הצלה יהידם. העובר על איסור זה מתחייב בונשו.

אינני בא לפסק ההלכה לפי הרמב”ם אם כי ההסגר במלוא מובן המילה („נתן”) או „מסר”) את יהודי קלוז' ואחרים בידי הרוצח ממש. אך לי נראה שהתנהגותו של כי בפרשת קלוז' — ולא בפרשת קלוז' בלבד — אינה שונה מבניה מוסרית, ציבורית
ואף משפטית מהsegירת רוב היהודים בידי רוצחים, לשט הצלה יהידם.

אפשר להמשיל את התנהגותו של כי ביחס לקלוז' וקהילות להתנהגותו של שומר או זקייף הממונה על שמירת מהנה המופשט באישונו לילה ע”י אויב. האויב מודיע לשומר כי המהנה מוקף כולו ע”י כוח מכיריע שבדעתו להשמיד את המהנה כולה וכי אפילו ינסה הזקייף להעיר את חבריו ולהוציאם, לא יצילויהם אלא יציתם להמלט. האויב מבטיח לשומר לחוץ על מספר מצומצם של חבריו שמותר לו לבחור בהם, בתנאי שלא יזעיק את יתר חברי ולא יעשה כל נסיוון להצילם. השומר מגיש לאויב את רשותם חבריו הטוביים ביותר ומנע מלזהעיק את המהנה ולבוא לעזרתו. האויב משמיד את המהנה כולה בהתאם לתקנית ומשאר בחוים רק את מועדינו של השומר. מעשה השומר מהוועה בגידה בחבירו ובתקיפיזו, שיתוף פעולה עם האויב וסייע להשמדת המהנה.

שותף פעולה בסיסו פעולה של ק' 65. שיתוף פעולה מרכז עם משטר ההשמדה היהות את יסוד היהיסם בין ראש ועדת ההצלה וראשי ה-ס.ס. כל שיטת ההצלה „המוסמכת“ על קוויה ופרטיה (פסקה 40) — פיקוח נאצ'י על ענייני ההצלה, צמצום ההצלה למכסת נפשות הקבוצה מראש ע"י האנצים, וחומר על פעולות הצלה בלתי תלוויות, اي התערבותם במבצע הגירוש הטוטלי וכו' — לא הייתה אלא שיתוף פעולה ממושך של המציג עם המשמיד התזק ממן, שהcatchיב לו את תנאי, והוא אומר: שעבוד ההצלה לצלון המשמיד ולענין ההשמדה.

רק בתוקף תפקידו הצבורי היה ק' יכול לנחל מ"ם עם הנאצים ולבוא לידי הסכם של שיתוף פעולה אתם. אייכמן לא נתן חי יהודים במתנה לאיש הפרט ד"ר ק', אלא לראש ועדת ההצלה היהודית, כדי למנוע את התערבותו והתערבותם כל הכוחות והגורמים הצבוריים הקשורים עמו ביצוע הגירוש הטוטלי ולהשתלט באמצעותו על ארגון ההצלה היהודית.

הנאצים הפעילו גם כאן את שיטות הבדיקה להתקשר לפני הסתערותם על האויב עם אותן בעלי מדאות מפותח מתוך ה指挥 הנקיף המקלבים מראש נצחונות כבלתי נמנעו והמשיעים להם ומשתפים אותם פעללה תמורה הנחות אישיות, פוליטיות או אחרות. לפניה הסתערותם הסופית על 800,000 יהודי הונגריה התקשרו אייכמן וועוריו עם ראש ועדת ההצלה היהודית ושכנעו אותו שאין כל אפשרות למנוע את הגירוש הטוטלי של היהודי הונגריה לאושבץ, ושהՃרך המשעית ותקלה ביותר להצליל את קרוביין, יידידי או יהודים אחרים מהשוואה היא לשחרר פעולה עם משטר ההשמדה ולסייע לו בשירותים שרק הוא יכול לשרתם. רק ראש ועדת ההצלה היה יכול לשחק ביעילות כה הרבה את מערכת ההצלה היהודית בהונגריה, להפיץ בין מנהיגי היהודים ע"י תכנית ההצלה תובנות ושיתוף פעולה ולמנוע את חסני היהודים מהחגוגות והפרעה לגורושים הטוטלי. במקומם לחסל את ועדת ההצלה האזונית — דבר שהיה עלול לדוחוף את הכוחות הפעילים למחתרת ולהגביר את הפעילות האנטישמי-נאצית בין היהודים — השיכלו אייכמן וחבריו לעשות: הם — להפרך — תמכו בזעם ההצלה וחיזקו את מעמדת בקרב ה指挥 היהודי ע"י מתן כל מינן זכויות יתר לחבריה, שחרורם מדי פעע ממאסרי הונגרים וכו', הרימו את ק' ממעמד של עטקה ציוני בלתי חשוב ל„מנהיג" יהדות הונגריה בחיסולו, השוטלו באמצעותו בתקופת השואה על מערכת ההצלה והגנה היהודית והחניקו אותה בನשיטה.

סיווע להשמדה

66. שיתות הפעולה המרכז של ק' סייע לאויכמן סיווע ממשי בהשמדה היהודי הונגריה. בפתחית פסק-הדין (פסקה 3) הצבענו על התנאים האובייקטיביים (זמנו המוגבל, כוח האדם 'המצוצם', המצב המלחמתי והבין-לאומי, המצב בהונגריה וכו') שאילצו את הצורו לגמור את מלאכתו במלחמות; עמדו על העובדה שאויכמן ביצע את משימתו בהונגריה בקצב וביעילות שאין דוגמתם בכל תולדות ההשמדה עקובות הדמים, ושלולי

חופסק הגrosso ב-7.7 ע"י גורמים שהיו מחוץ לשילטונו, היה עולה בידו „להסתל" את כל היהודי הונגריה במגעו רצוף אחד. כמו כן הריאנו (פסקאות 4, 34) שמצבע עקי זה לא תוכנן ולא בוצע על יסוד שימוש בכוח בלבד, אלא נזק לכל חכמי „המלחמות הפיסיולוגית" לשם מניעת כל התגנוזות ותקלה ולשם שיתוף היהודים עצם בתהליך גירושם. לשם כך התקשר אייכמן עם ק' ראש ועדת ההצללה הציונית, שהיה יכול להיות למרכו ההצללה האמיתית ע"י אזהרת העם, ארגון בריחתו במגדלים גדולים ויצירת מאי התגנוזות במחתרת, ופיתחה אותו ע"י הנחות קלות ערך, אפסיות ביחס לגודל השואה לשתחפ פעולה עם „קומנדטו-היהודים" ולפתוח גם מנהיגים אחרים לשיתוף פעולה ב彼此וע הגrosso הטוטלי, אי-אפשר להעריך את הנזק שנגרם ע"י שיתוף פעולה של ק' ולבשו את מספר הקרבנות שהוא עלה לי היהודי הונגריה. המודבר אייכמן באלפי היהודים מילוי בלבד, או באלפי היהודים מנודור או מכל קווילה אחרת באורי הגבול, שהיו ככלים להמלט אל מעבר לגבול, אילו ראש ועדת ההצללה היה מלא את חובתו כלפים. העיקר הוא כי שיתוף הפעולה המרכזוי של ק' עם אייכמן החליק את גלגוליו מכונת החשמד כולה,منع הפרעות אפשריות בפעולתה ותרם תרומה חשובה לעילוותה הכלכלית. הוואיל והתאזרד 7.7 שם קץ לכל תחילה הגrosso הטוטלי, הרי מספר החללים שאייכמן הספיק להפעיל עומד ביחס למידת הייעילות והקצבה בה התנהל הגrosso. כל הפרעה, הפסקה זמנית או האטה הקצב הכללי היו עשוות להפחית את המספר הסופי של הקרבנות במהלך ניכרת. אין כל אפשרות וצורך להפלג בהשערות איך היו הדברים מתפתחים ללא שיתוף פעולה של ק' עם אייכמן. די לקובע — זהות הוכחה — שקי' שיתוף ביוזען פעולה עם אייכמן וסייע לו ביזוען ב彼此וע הגrosso הטוטלי. על כן צדק הגאנש, בקשר לשואת היהודי עלי השדה, בשתי האשמעות הראשונות נגד ק' (פסקה I (א) ו-(ב)].

שותפות עם ה-ס"ס

6.7. „שותפות ההצללה" עם ה-ס"ס הייתה את ק' בהכרח ליד שותפות בהשמדה. מהותו הטוטליטרית של המשטר הנאצי לא אפשרה לאדם האכפוף לו להתקשרות בשותפות להשמדה כרצונו עם משטר זה ולייחד או להגביל את השותפות להצללה יהודים; השותף הנאצי החזק לאין ערוך מק' שקד על השמדת היהודים וגרף את „שותפו" התלוי בו לתוך מערבולת הדמים. מבחינות הנאצים — הם אשר שלטו בשותפות הבלתי שווה — היו השמדה והצללה" משימה אחת: הצלתם של קומץ מנהיגי היהודים ומשוחותיהם לפי בחירותו של ק' או שורה ע"י אייכמן חלק בלתי נפרד מתחנית השמדתם של 800.000 יהודי הונגריה. כשם ש„סוד ההצללה" היה חלק מסוד ההשמדה ונשמר מסיבה זאת כ„סוד הריריך" (פסקה 44), כן הייתה הצלת המיווסדים חלק בלתי נפרד מהשמדת העם. ק' לא היה יכול להיות שותפו הועיל של רב-הטבחים בהצללה המיווסדים, מבלי להיות שותפה נחותה הדרגה גט בהשמדת העם; השותפות עם משטר דמים זה לא ניתן לחולוקה. השאלה היחידות שכילה להתעורר במסיבות אלה היא אם ק' ידע בשעת מעשה שאייכמן משתמש בו כמישר למטרת השמדת היהודים. אחרי בירור כל ההוכחות, הוא בפרשנות קלו"ה הוא בפרשנת השואה כולה, אני משוכנע שקי' ידע את התפקיד שהוא מלא בהשמדה.

דברי קסטנר על משותפי פעולה
68. הבנוו ליעיל (פסקה 32) את דברי ק' על מועצות היהודים בפולין, סלובקיה ובשתחי כיבוש אחרים. בהמשך דבריו אומר שם ק' (דו"ח, ע' 67) :

„גיתה זו דרך גולשת, שהובילה כמעט ללא מוצא לחוץ. בכל מקום העומד היהודי לפני אותה הבעיה: האם עלי — וזה חל על כל אחד ואחד — להיות הבוגה, כדי שאוכל להיות זעיר פה וזעיר שם העור או אפילו המציג, או עלי לנוטש את הצייר ולהסגר אחריהם? האם הכריתה מהאחריות אינה דומה לבגדיה? ואם אתייצב, היכן הגבולות של העצר בהם, כדי להפטור סופית, במחירות הריסת עצמית, התאבדות או הוצאה להורג בידי התלינים, אחריות לא נושא? הגבולות, הכו בין הקרכבה עצמית ובגדיה — כמעט שאין לאל ידו של אדם לקבעם... לדון את מועצות היהודים, אחרי המעשה, על פי עדויות, על פי תיקים ומסמכים — זה עולה בקשרו כמעט על כל תפקיד שהוטל מעולם על שופטיו בשור ודם.

הבעיתיות של מועצת היהודים אינה — במובן הרחב — תופעה יהודית-טרופית בלבד. בהתקנות המוסרית של שנות המלחמה והכיבוש הראו עמי אירופה כמה דוגמאות גרוות עוד יותר של שכחה עצמית. רק מעתים נשארו איתנים ברגעים בהם עליה החלץ הנפשי על עצמות המת שאדם יכול לעמוד בו בדרך כלל. עם זאת לא תהיה השוואת מועצת היהודים עם הקוויזילינגים ומשתפי הפעולה הרגילים צודקת כל עיקר. על שום ציבור אחר לא רבעה ממעמת הסיט של האשמדת פזיות פוטולית; לרשותה של כל אומה אחרתعمור אמצעים ואפשרויות ללא השוואה לשימירה עצמית, להגנה עצמית ולקיים עצמי. אם משחו היה אופניינו בזה ליודים, הרי זה הטעיה הגדולה שהציבור היהודי רואת את עצמו רשי לחבוש מכל אחד מבנייו אף ברגע הסכנה העליונה וההchalתו הנואשת ביותר".

דברים אלה, שנאמרו ע"י ק' בנוגע לבעית מועצות היהודים, משקפים חזיה אישית עמוקה של ק' עצמו. גם הוא שיתף פעולה, כדי להיות זעיר פה וזעיר שם העור או אפילו המציג", וגם הוא הדריך במהרה למתהום. אכן, לדון את ק', „אחרי המעשה, על פי עדויות, על פי תיקים ומסמכים" — תפקיד קשה הוא, אך מחייב בית המשפט למלאו לפי מיטב יכולתו ומצפונו.

השלוחים לאוסטריה

טענת ק'

69. אין לסיים את פרשת שואת יהודי ערי השדה, בלי לדון בטענת ק' שהציל במחצית השנה של יוני, ע"י הסכם עם אייכמן, 15,000 יהודי ערי השדה, שגורשו לאוסטריה